



# УСТОЙЧИВО ЛИ Е ПОТРЕБЛЕНИЕТО НА ВАРНЕНСКИТЕ ДОМАКИНСТВА?

ЧИСЛА И ФАКТИ

РЕЗУЛТАТИ ОТ ПРОУЧВАНИЯ ПО ПРОЕКТ „УСТОЙЧИВО ПОТРЕБЛЕНИЕ В  
ГРАДСКА СРЕДА: РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ“ АД № КП-06-Н35/7 ФОНД НАУЧНИ  
ИЗСЛЕДВАНИЯ НА РБЪЛГАРИЯ

2023

Издаелство „Знание и бизнес“, Варна

Този е-сборник или части от него не могат да се копират или дистрибутират електронно без писменото съгласие на авторите.

© Мария Кехайова-Стойчева, Юлиан Василев, Свилен Иванов, Йордан Недев, Боряна Сербезова, автори, 2023.

© Издаелство „Знание и бизнес“, Варна.

Рецензент 1: Доц. д-р Десислава Серафимова, Икономически университет – Варна

Рецензент 2: Доц. д-р Бойчо Бойчев, Великотърновски университет

ISBN 978-619-210-073-5

## Съдържание

Увод.....	3
I глава. Основни характеристики на варненските домакинства .....	5
1.1 Демографски профил.....	5
1.2 профил на жилищата .....	9
II ГЛАВА. ОСЪЗНАВАНЕ НА РОЛЯТА НА ПОТРЕБЛЕНИЕТО ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА ОКОЛНАТА СРЕДА .....	13
III ГЛАВА. ОТНОШЕНИЕ НА ВАРНЕНСКИТЕ ДОМАКИНСТВА КЪМ УСТОЙЧИВОТО ПОТРЕБЛЕНИЕ .....	15
3.1 Нагласи към следване на устойчиво потребление.....	15
3.2 Степен на важност за следване на устойчиво потребление .....	20
IV ГЛАВА. ДЕЙСТВИЯ НА ВАРНЕНСКИТЕ ДОМАКИНСТВА ПО УСТОЙЧИВО ПОТРЕБЛЕНИЕ .....	23
4.1 устойчиви действия на варненските домакинства по тема „жилище“ .....	23
4.2 устойчиви действия на варненските домакинства по тема „Хранене“ .....	26
4.3 устойчиви действия на варненските домакинства по тема „мобилност“ .....	28
4.4 устойчиви действия на варненските домакинства по тема „освобождение от продукти“ .....	29
4.5 Индекс на устойчиво потребление.....	33
ЗАКЛЮЧЕНИЕ (ОСНОВНИ ИЗВОДИ) .....	34

## Увод

Постигане на устойчивост в развитието е задача от първостепенно значение за всички. Животът и природата през последните няколко години ни напомнят ежедневно, че развитието на цивилизацията ни трудно може да продължи така, както това се е случвало досега. Поради тази причина политики, програми и действия, които осигуряват постигането на целите на ООН за устойчиво развитие придобиват все по-голямо значение в управлението на държави, региони и общности.

Промени трябва да настъпят в начина, по който се оползотворяват ресурсите по отношение на всички дейности от живота. Заинтересовани страни по осигуряване на тези процеси са всички – административни звена на всички равнища, производители, образователни институции, домакинствата, всеки гражданин.

Насочване на вниманието върху ролята на домакинствата в процесите за постигане на устойчивост е необходимост. Независимо, че е широко разпространено мнението, че основните стъпки по отношение на ефективното използване на ресурсите трябва да бъдат направени от бизнеса, в някои сектори ролята на домакинствата е значителна и промени в техните действия, биха се отразили значително върху постигнати резултати. От друга страна един от важните аспекти, касаещ развитието и поддържането на устойчиви общности е пряко свързано с начина на живот, който домакинствата в локален аспект. От ежедневни действия на всеки един могат да зависят ефекти, които да подпомогнат постигането на околна среда, основана на устойчивост в екологичен, икономически и социален смисъл.

Един от големите фактори за осигуряване на балансирана околна среда, върху който се налага да се работи, е потреблението. Развитието на икономическите системи и ориентацията на бизнеса към непрекъснато увеличаване на маржове, пазарни дялове и пазарно присъствие изобщо предизвика свръхпотреблението в много развити пазари. Отдавна, в развитите страни се купува много повече от необходимото. Потребителите са стимулирани постоянно да извършват повторни покупки и да увеличават потреблението си. Това е един от проблемите, с който управлението на устойчивото потребление е предизвикано да се справи.

Когато говорим за устойчиво потребление смисълът, който влагаме е, че това е потребление, което е основано на разумни действия и избори. Действия и избори, които осигуряват нужното качество на живот чрез покупките по начин, който осигурява наличието на достатъчно ресурси за всички следващи поколения. Устойчивостта изисква да се мисли не само как се живее в момента. Устойчивостта изисква да се мисли дали следващите поколения ще имат достатъчно ресурси, за да живеят добре.

Целта на настоящия сборник е чрез числа и факти да се покаже какво е равнището на устойчивост на потреблението на варненските домакинства. Използвани са резултати от две допитвания, проведени по повод реализирането на проект, финансиран от Фонд научни изследвания на РБългария „Устойчиво потребление в градска среда: регионални различия“. Проектът има по-широк обхват, а именно устойчивото потребление в градовете Варна, София и Свищов. Резултатите от целия проект са публикувани в самостоятелна книга. Тук са представени резултатите само от домакинствата в гр. Варна. Набирането на първичните данни е реализирано чрез метода на персоналното интервю. Допитванията са проведени на две вълни – първата вълна в периода м. февруари – м. април

2021 г., а втората – в периода м. октомври – м. декември 2022 г. Извадките са конструирани като неслучайни квотни извадки, като за квотиращи признаци са използвани променливите „брой членове в домакинството“ и „възраст на главата на домакинството“. Общо са интервюирани представители на 729 варненски домакинства – 344 през първата вълна допитвания и 385 – през втората.

Автори на сборника са:

Доц. д-р Мария Кехайова-Стойчева – катедра „Маркетинг“ при ИУ – Варна и ръководител на Център за социални изследвания към ИУ – Варна;

Проф. д-р Юлиан Василев – ръководител катедра „Информатика“ при ИУ – Варна;

Доц. д-р Свилен Иванов – катедра „Маркетинг“ при ИУ – Варна;

Гл. ас. д-р Йордан Недев – катедра „Маркетинг“ при ИУ – Варна;

Гл. ас. д-р Боряна Сербезова – катедра „Маркетинг“ при ИУ – Варна.

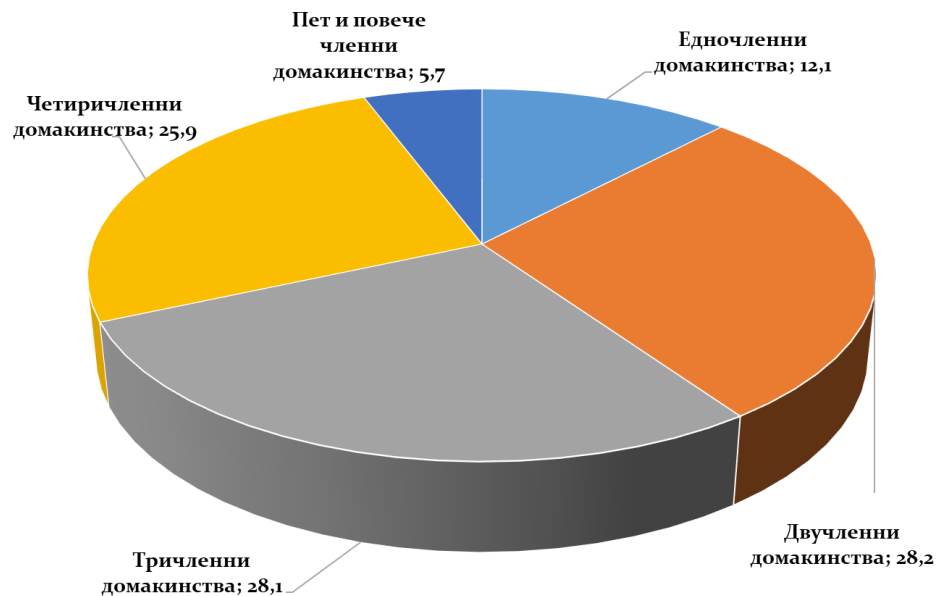
Координати за контакт: [kehajova\\_m@ue-varna.bg](mailto:kehajova_m@ue-varna.bg)

## I ГЛАВА. ОСНОВНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ВАРНЕНСКИТЕ ДОМАКИНСТВА

В рамките на проучването са проследени основни демографски характеристики и характеристики на жилищата, които се обитават от домакинствата.

### 1.1 ДЕМОГРАФСКИ ПРОФИЛ

Най-голям дял от общия брой анкетирани домакинства през двете вълни на допитване са дву- и тричленни. Незначителен е дялът на домакинствата с пет и повече членове.



Фиг. 1 Структура на домакинствата по брой членове, в % (n=729)

Несъществени са разликите в структурата през отделните вълни на допитвания.

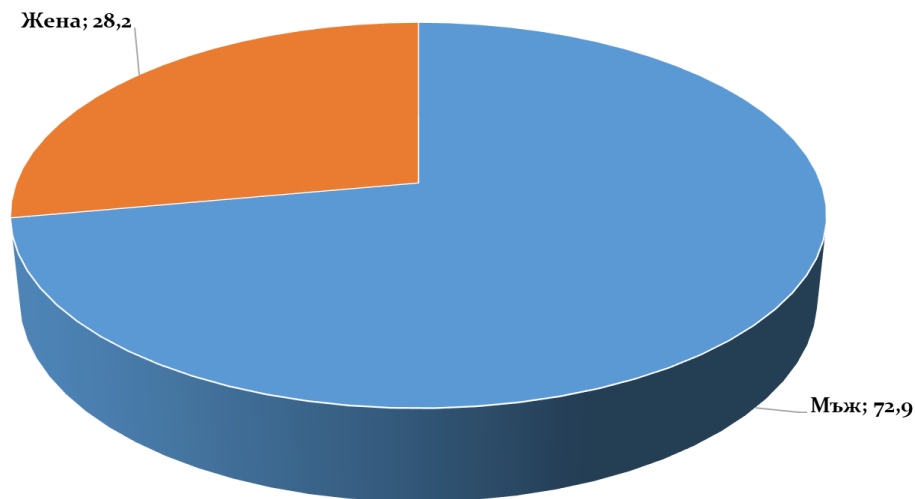
Таблица 1

Структура на домакинствата по брой членове по вълни на допитвания

Категория домакинство	Относителен дял – първа вълна, 2021 (n=344)	Относителен дял – втора вълна, 2022 (n=385)
Едночленни домакинства	13,5%	10,9%
Двучленни домакинства	30,1%	26,5%
Тричленни домакинства	27,2%	28,9%
Четиричленни домакинства	23,4%	28,1%
Пет и повече членни домакинства	5,8%	5,6%

Показателят „брой членове в домакинството“ е един от квотиращите критерии при определяне на извадката.

Вторият квотиращ критерий, използван за определяне на извадката е показателят „пол на главата на домакинството“. От гледна точка на този показател, общо за всички изследвани домакинства, в значително по-голямата част главата на домакинството е мъж.



**Фиг. 2 Структура на домакинствата по пол на главата на домакинството, в % (n=729)**

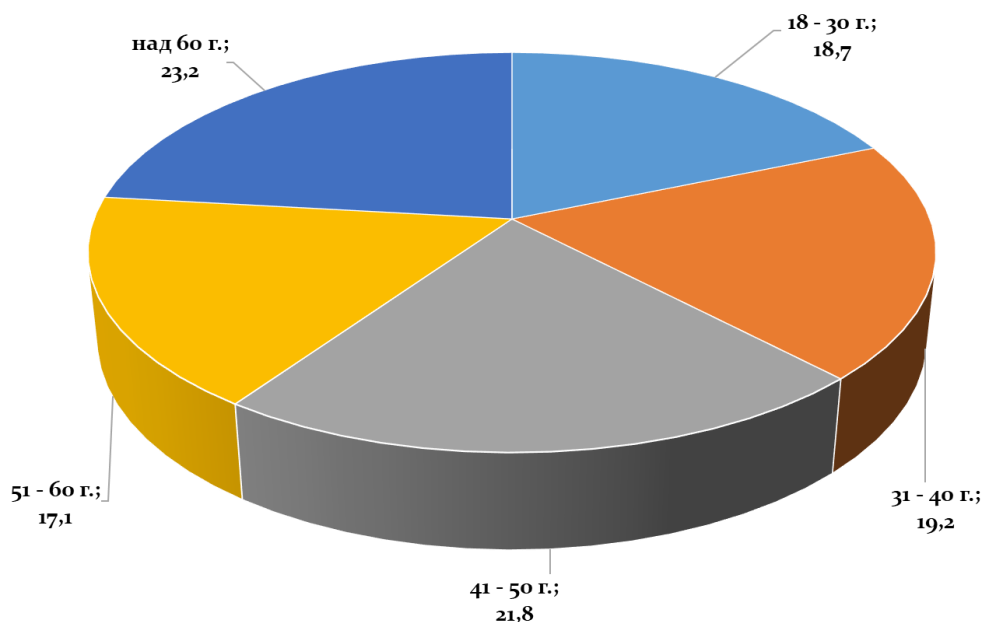
Несъществени са разликите в структурата през отделните вълни на допитвания.

**Таблица 2**

**Структура на домакинствата по пол на главата на домакинството по вълни на допитвания**

Пол на главата на домакинството	Относителен дял – първа вълна, 2021 (n=344)	Относителен дял – втора вълна, 2022 (n=385)
Мъж	75,6%	70,1%
Жена	24,4%	29,9%

Анкетираните са домакинства с глава на домакинството от всички възрастови групи. Средната възраст на главата на домакинството общо за двете вълни на допитвания е 46,9 години. Няма разлика в средната възраст на главата на домакинството при двете вълни на допитване.



**Фиг. 3 Структура на домакинствата по възраст на главата на домакинството, в % (n=729)**

Незначителни са разликите в структурата по възраст на главата на домакинството между двете вълни на допитвания.

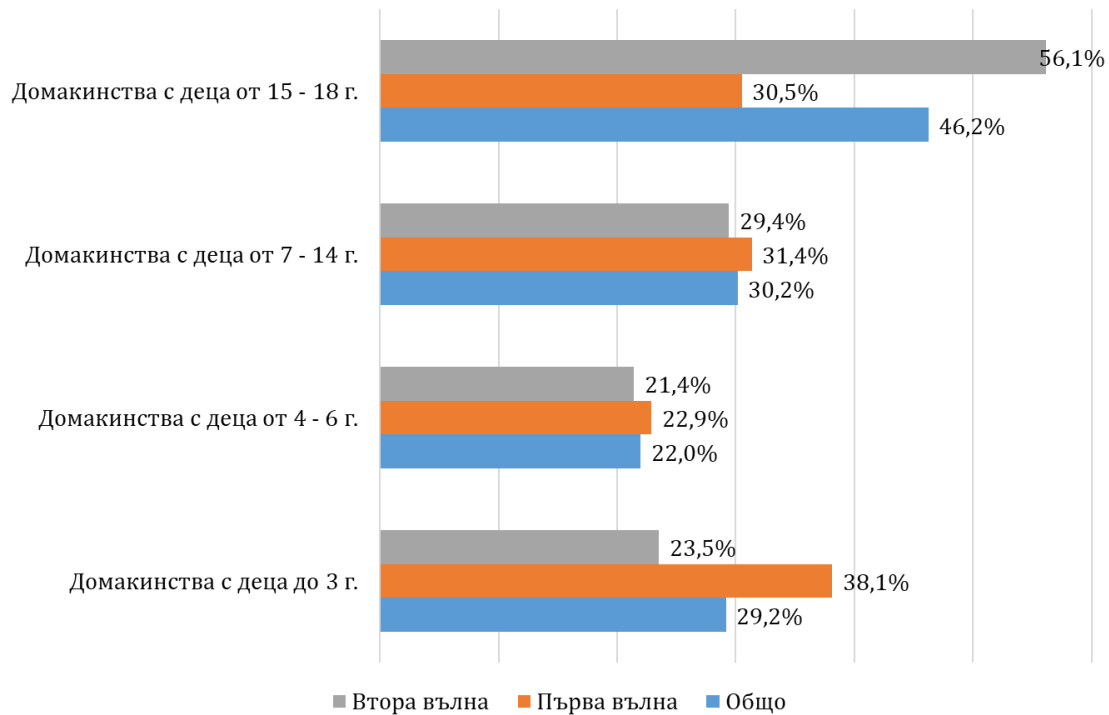
**Таблица 3**

**Структура на домакинствата по възраст на главата на домакинството по вълни на допитвания**

Възраст на главата на домакинството	Относителен дял – първа вълна, 2021 (n=344)	Относителен дял – втора вълна, 2022 (n=385)
18 – 30 г.	19,5%	17,9%
31 – 40 г.	17,7%	20,5%
41 – 50 г.	23,0%	20,8%
51 – 60 г.	17,7%	16,6%
Над 60 г.	22,1%	24,2%

В проучването са участвали предимно домакинства, чиито „глави“ са със средно, висше или по-високо образование. Общо в двете вълни на проучванията става въпрос за: на 39,9% от домакинствата главата на домакинството е със средно образование; на 58,3% - с висше или по-високо образование. Домакинствата, където „главата“ е с основно и по-ниско образование не са представени добре в извадката. Пропорциите са еднакви при двете вълни на допитвания.

В 46,6% от участвалите домакинства в двете вълни на допитванията има деца. През първата вълна техният дял е 34,3%, а през втората вълна – 48,6%.

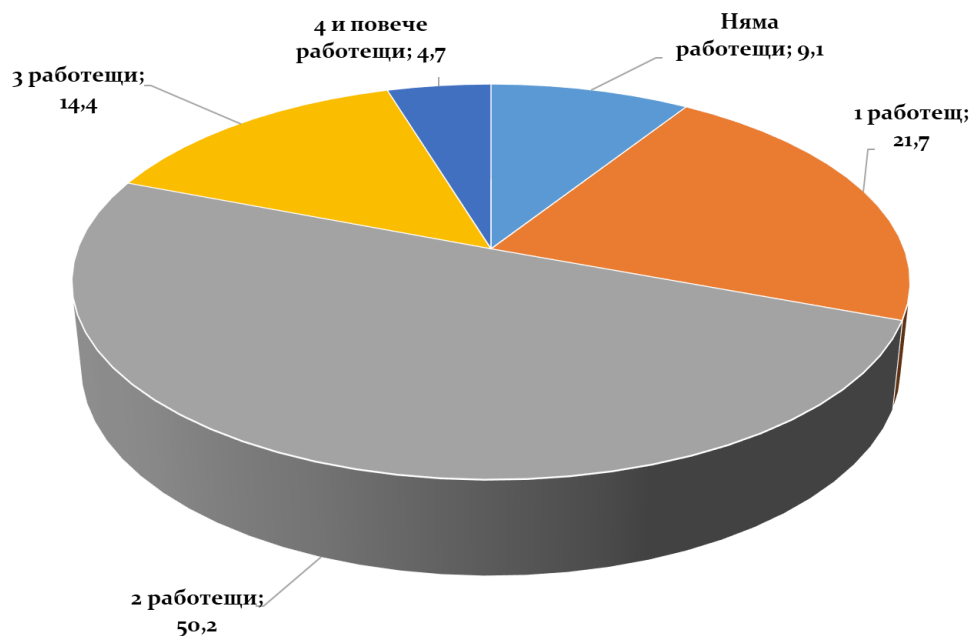


**Фиг. 4 Структура на домакинствата по наличие на деца по възрастови групи, в %<sup>1</sup> (n=729)**

Прави впечатление, че е най-голям дялът на домакинствата, в които има тийнейджъри между 15 – 18 години, а най-малък е дялът на домакинствата, в които има деца на възраст между 4 – 6 години.

В 10% от анкетираните домакинства няма работещи лица. Това са домакинства на учаци и на пенсионери. Най-голям е дялът на домакинствата с двама работещи, а най-малък – с 4 и повече работещи. Тези пропорции са запазени и по вълни на допитвания.

<sup>1</sup> Сумата на процентите надхвърля 100, защото в някои домакинства има деца от различните групи, а в други повече от 1 дете в група.



**Фиг. 5 Структура по брой на работещите в домакинството, в % (n=729)**

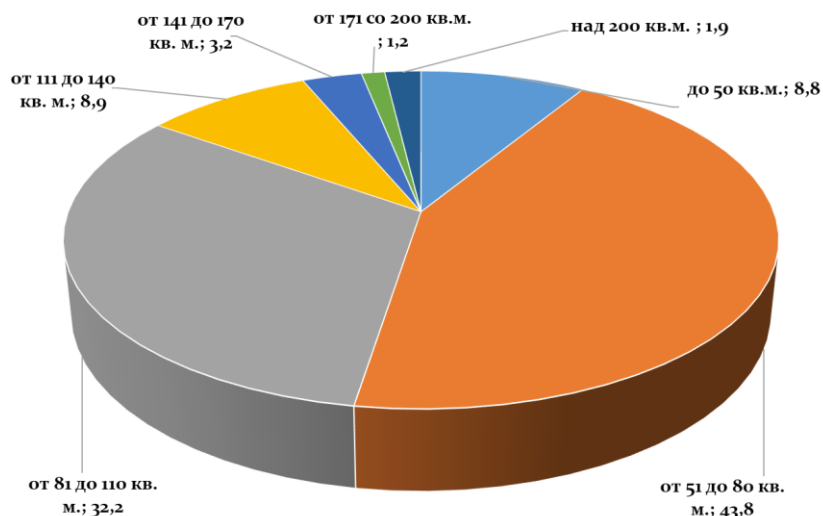
**Таблица 3**

**Структура на домакинствата по брой работещи в домакинството по вълни на допитвания**

Възраст на главата на домакинството	Относителен дял – първа вълна, 2021 (n=344)	Относителен дял – втора вълна, 2022 (n=385)
Няма работещи в домакинството	10,2%	8,1%
1 работещ	24,1%	19,5%
2-ма работещи	48,0%	52,2%
3-ма работещи	12,5%	16,1%
4 и повече работещи	5,2%	4,1%

## 1.2 ПРОФИЛ НА ЖИЛИЩАТА

Средният размер на жилищата на всички анкетиранни варненски домакинства е 90,34 м<sup>2</sup>. Най-голям е дялът на домакинствата, които живеят в жилища с квадратура между 51 и 80 м<sup>2</sup> – 43,8%. Малко под 2% от домакинствата живеят в жилища с площ над 200 м<sup>2</sup>. Няма съществени различия в структурата на анкетираните домакинство по размер на обитаваното жилище през двете вълни на допитванията.



**Фиг. 6 Структура по размер на обитавано жилище, в % (n=729)**

**Таблица 4**

**Структура на домакинствата по размер на обитавано жилище по вълни на допитвания**

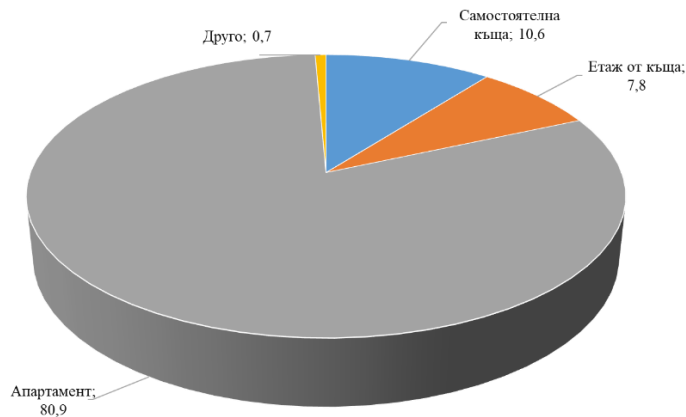
Размер на обитавано жилище	Относителен дял – първа вълна, 2021 (n=344)	Относителен дял – втора вълна, 2022 (n=385)
До 50 кв. м.	9,3%	8,3%
От 51 до 80 кв. м.	46,8%	41,0%
От 81 до 110 кв. м.	25,6%	38,2%
От 111 до 140 кв. м.	11,0%	7,0%
От 141 до 170 кв. м.	4,7%	1,8%
От 171 до 200 кв. м.	1,5%	1,0%
Над 200 кв. м.	1,2%	2,6%

**Таблица 5**

**Структура на размер на обитаваните жилища по брой членове на домакинството за всички анкетиращи (n=729)**

Размер на обитавано жилище	Едно-членни	Дву-членни	Три-членни	Четири-членни	Пет и повече членни	Общо
До 50 кв. м.	2,9%	2,3%	2,3%	0,8%	-	8,3%
От 51 до 80 кв. м.	6,5%	15,1%	10,6%	8,1%	0,8%	41,0%
От 81 до 110 кв. м.	2,1%	7,5%	10,6%	15,1%	2,8%	38,2%
От 111 до 140 кв. м.	-	0,8%	3,4%	2,6%	0,3%	7,0%
От 141 до 170 кв. м.	-	-	0,5%	0,8%	0,5%	1,8%
От 171 до 200 кв. м.	-	-	0,8%	0,3%	-	1,1%
Над 200 кв. м.	-	0,5%	0,8%	0,3%	1,0%	2,6%

Повече от 80% от участвалите в допитванията домакинства живеят в апартамент.



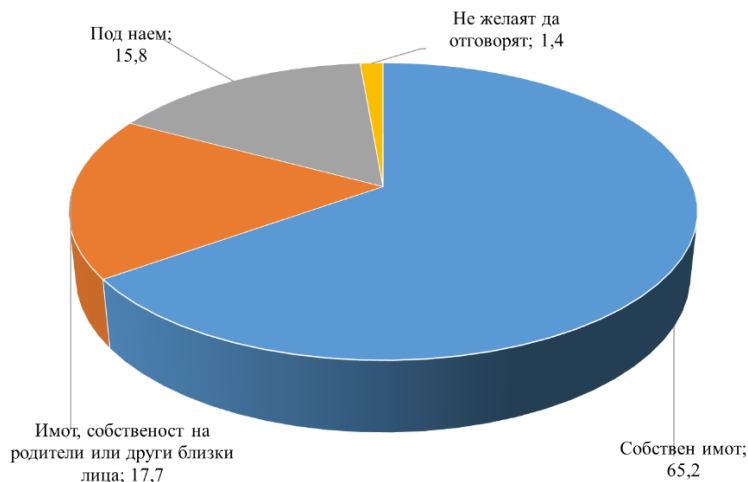
**Фиг. 7 Структура по тип на основно жилище, в % (n=729)**

**Таблица 6**

**Структура тип на основно жилище по вълни на допитвания**

Тип на основното жилище	Относителен дял – първа вълна, 2021 (n=344)	Относителен дял – втора вълна, 2022 (n=385)
Самостоятелна къща	12,2%	9,1%
Етаж от къща	9,6%	6,2%
Апартамент	77,9%	83,6%
Друго	0,3%	1,0%

Повече от половината от домакинствата живеят в собствен имот. Анкетираните домакинства, живеещи под наем са близо 16%.



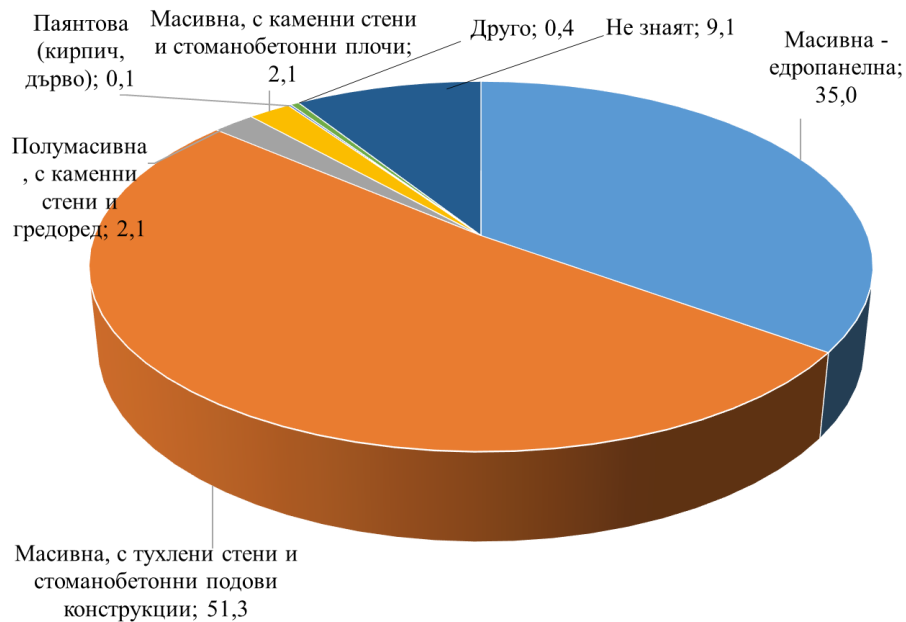
**Фиг. 8 Структура по форма на собственост на основно жилище, в % (n=729)**

Таблица 7

## Структура по форма на собственост на основно жилище по вълни на допитвания

Форма на собственост на основното жилище	Относителен дял – първа вълна, 2021 (n=344)	Относителен дял – втора вълна, 2022 (n=385)
Собствен имот	65,4%	64,9%
Имот, собственост на родители или други близки лица	18,0%	17,4%
Под наем	15,7%	15,8%
Не желаят да отговорят	0,9%	1,8%

За повече от половината от обитаваните основни жилища анкетираните лица заявяват, че са с масивна конструкция, с тухлени стени и стоманобетонни подови конструкции. За около една трета от основните жилища се съобщава, че са с масивна – едропанелна конструкция.



Фиг. 9 Структура по вид на конструкцията на основното жилище, в % (n=729)

Таблица 8

## Структура по вид на конструкцията на основното жилище по вълни на допитвания

Вид на конструкцията на основното жилище	Относителен дял – първа вълна, 2021 (n=344)	Относителен дял – втора вълна, 2022 (n=385)
Масивна - едропанелна	36,6%	33,5%
Масивна, с тухлени стени и стоманобетонни подови конструкции	48,8%	53,5%

Полумасивна, с каменни стени и гредоред	2,6%	1,6%
Масивна, с каменни стени и стоманобетонни плочи	2,3%	1,8%
Паянтова (кирпич, дърво)	-	0,3%
Друго	0,3%	0,5%
Не знаят	9,3%	8,8%

## II ГЛАВА. ОСЪЗНАВАНЕ НА РОЛЯТА НА ПОТРЕБЛЕНИЕТО ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА ОКОЛНАТА СРЕДА

В проучванията се изхожда от допускането, че колкото в по-голяма степен едно домакинство осъзнава ролята, която оказва потреблението върху състоянието на околната среда, състоянието на ресурсите и върху условията за производство на продуктите, които консумира, толкова в по-голяма степен съществува вероятност да демонстрира устойчивост в своето потребление.

Осъзнаването на ролята на потреблението за състоянието на околната среда е измерено чрез 17 твърдения, насочени към осъзнаването на връзката между конкретни действия и последици, осигуряващи постигането на резултати по устойчивото развитие на населеното място, в което живеят. Формулираните твърдения са свързани с трите основни измерения на устойчивостта, по смисъла на целите за устойчиво развитие на ООН – екологично, социално и икономическо. Всяко твърдение е измерено в 5-степенна скала от лийкъртов тип от 1 – „напълно съгласен“ до 5 – „напълно несъгласен“.

**Таблица 8**

**Степен на съгласие по набор от твърдения, свързани с осъзнаване ролята на потреблението върху околната среда, ресурсите и условията при произвеждане на продукти, в %**

Твърдения за ролята на потреблението върху околната среда, ресурсите и условията при произвеждане на продукти	Относителен дял – общо за двете вълни (n=729)	Относителен дял – първа вълна, 2021 (n=344)	Относителен дял – втора вълна, 2022 (n=385)
Когато хората купуват продукти, произведени при спазване на трудовото законодателство (без експлоатация на работниците, в т.ч. и на деца), помагат на фирмите да продължават да работят по такъв начин.	79,6%	78,8%	80,3%
Ако сега хората ограничат потреблението си, бъдещите поколения ще могат да задоволяват нуждите си.	68,6%	71,5%	66,1%
Ако хората купуват продукти от малки производители, стимулират съхраняването на местни ценности и начин на живот.	89,0%	86,8%	91,1%

Когато купуват екологични и/или натурални продукти, хората подобряват качеството на живот.	87,5%	87,6%	87,4%
От хората днес зависи дали бъдещите поколения ще могат да задоволяват нуждите си.	75,6%	73,8%	77,1%
Рециклирането на продукти може да увеличи времето, в което хората ще продължават да задоволяват нуждите си.	82,4%	81,2%	83,4%
Промените в климата се дължат и на прекомерното потребление на хората.	82,5%	83,8%	81,3%
От това какви превозни средства използват хората, зависи чистотата на въздуха.	90,4%	92,9%	88,2%
Когато хората изхвърлят отпадъците си разделно, помагат за опазване на околната среда.	88,3%	87,6%	88,9%
Колкото повече хората се опитват да удължават живота на закупените от тях уреди и предмети, толкова по-малко ресурси на Планетата ще бъдат изчерпани.	81,0%	77,9%	83,7%
От това с какво хората отопляват домовете си, зависи чистотата на въздуха.	86,5%	88,8%	84,5%
С избора на продукти и услуги хората могат да стимулират развитието на по-бедните региони.	79,9%	80,6%	79,2%
С избора да живеят в разрастващи се градове, хората допринасят за намаляване на все повече земеделски земи и почви.	64,4%	64,7%	64,2%
Колкото повече пазаруват хората, толкова по-бързо се изчерпват ресурсите на планетата.	66,5%	65,9%	67,1%
От това какво и как потребяват хората, зависи количеството на отпадъците.	90,8%	91,5%	90,3%
Когато купуват директно от производителите, хората подпомагат справедливото оценяване на техните усилия.	87,1%	86,2%	87,9%
Когато купуват от локални/местни производители, хората подпомагат за намаляване на транспортната тежест върху околната среда.	81,9%	82,4%	81,6%

Като цяло може да се каже, че варненските домакинства осъзнават в много висока степен ролята на потреблението. По всички твърдения степента на съгласие надхвърля 64%. За твърденията, свързани с връзката между вида и начина на използваните продукти и количеството на отпадъците и връзката между вида на използваните превозни средства и чистотата на въздуха може да се каже, че се приемат от почти всички изследвани домакинства.

С данните от тази част от изследването е изчислен Индекс на знание. Индексът показва степента, в която едно домакинство осъзнава ролята на потреблението върху околната среда. Стойностите на индекса се движат между 0 и 1 и колкото е по-близък до

единица, толкова е по-високо равнището на знание на домакинството за ролята и влиянието на потреблението върху околната среда. От гледна точка на стойностите на този индекс домакинствата са категоризирани в четири категории: 1) домакинство с **ниско равнище** на осъзнаване на ролята на потреблението – стойности на индекса от 0,000 до 0,300; 2) домакинство с **ниско към средно равнище** на осъзнаване на ролята на потреблението – стойности на индекса от 0,301 до 0,500; 3) домакинство със **средно към високо равнище** на осъзнаване на ролята на потреблението – стойности на индекса от 0,501 до 0,700 и 4) домакинство с **високо равнище** на осъзнаване на ролята на потреблението – стойности на индекса от 0,701 до 1,000. Няма съществени различия в структурата на варненските домакинства според Индекса на знание.



**Фиг. 10 Структура според Индекс на знание/осъзнаване ролята на потреблението, в % (n=729)**

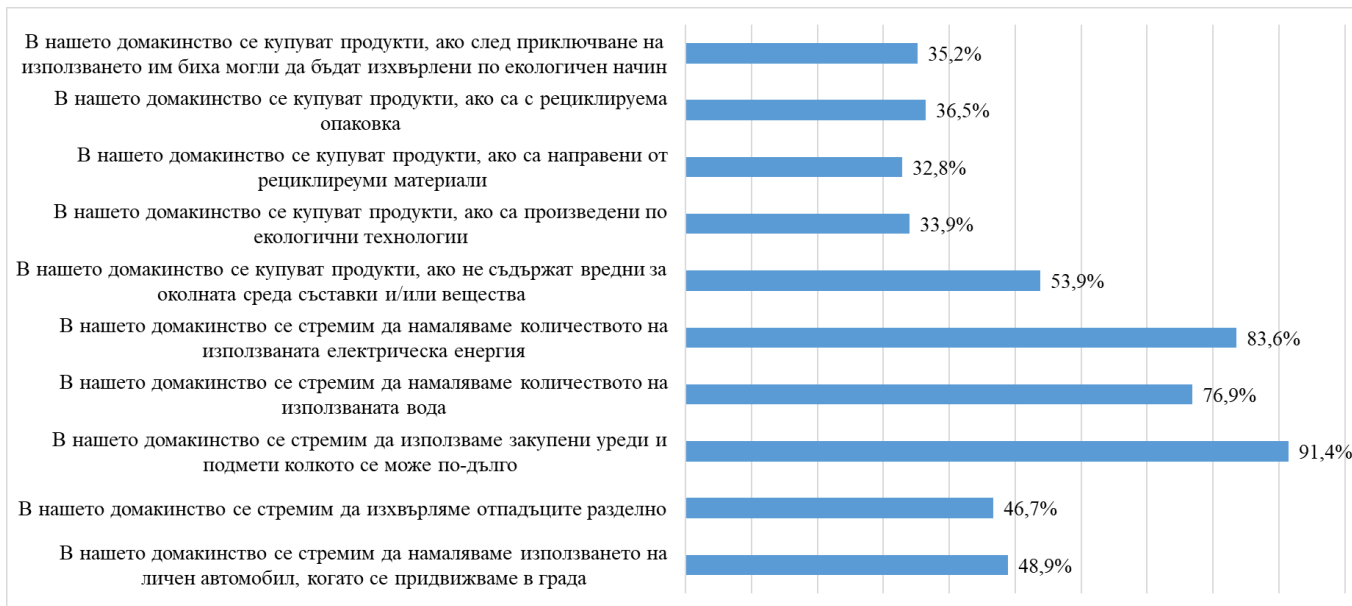
### III ГЛАВА. ОТНОШЕНИЕ НА ВАРНЕНСКИТЕ ДОМАКИНСТВА КЪМ УСТОЙЧИВОТО ПОТРЕБЛЕНИЕ

Тази част от изследването е насочена към установяване на два основни въпроса: 1) до каква степен варненските домакинства имат позитивна нагласа към следване на определено поведение, което е свързано с устойчивостта и 2) до каква степен за варненските домакинства е важно да следват такова поведение.

#### 3.1 НАГЛАСИ КЪМ СЛЕДВАНЕ НА УСТОЙЧИВО ПОТРЕБЛЕНИЕ

За целите на изследване на нагласите на домакинствата към следване на определено поведение, свързано с устойчивостта отново е използвана техниката на измерване на твърдения. Генерирани са 18 твърдения, които се отнасят до трите основни

измерения на устойчивостта – екологично, социално и икономическо. 10 от твърденията се отнасят до екологичното измерение и пестеливото използване на ресурси, 3 от твърденията се отнасят до социалното измерение на устойчивото потребление и 5 от твърденията са свързани с икономическото измерение на устойчивостта. Всички твърдения са измерени с 5 степенна скала от ликъртов тип от 1 – „напълно несъгласен/а“ до 5 – „напълно съгласен/а“.



**Фиг. 11 Нагласи на варненските домакинства към действия, свързани с екологични аспекти на устойчивостта и с пестеливо използване на основни ресурси, в % (n=729)**

Само по отношение на три дейности, свързани с пестеливо отношение към използването на основни ресурси има ясно изразена позитивна нагласа – по отношение на намаляване количеството на електрическа енергия и вода и към използване на закупените уреди и предмети колкото се може по-дълго. Това отношение се споделя от 83,6% до 91,4% от варненските домакинства.

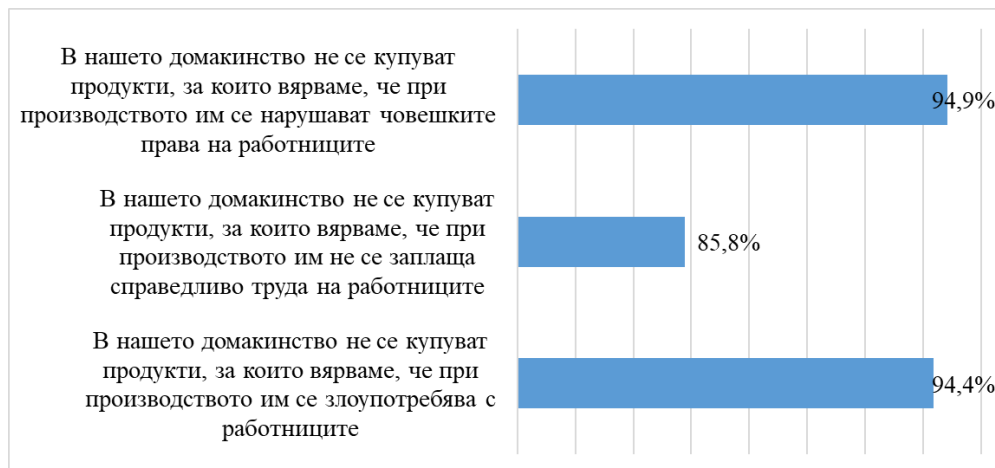
Прави впечатление, че едва една трета от варненските домакинства са превърнали възможността един продукт да се изхвърля по екологичен начин, рециклируемостта на опаковката, използването на рециклируеми материали при производството на продуктите и съдържанието на вредни съставки и вещества в критерии за покупка. Настоящото изследване не фокусира вниманието си върху причините за това, но ясно показва, че потребителската бдителност в тази посока е много ниска. Няма съществени разлики в тези нагласи между двете вълни на допитвания.

Таблица 9

**Нагласи на варненските домакинства към действия, свързани с екологични аспекти на устойчивостта и с пестеливо използване на основни ресурси по вълни на допитвания, в %**

Твърдения по екологични аспекти на устойчивото потребление и с пестеливо използване на основни ресурси	Относителен дял – общо за двете вълни (n=729)	Относителен дял – първа вълна, 2021 (n=344)	Относителен дял – втора вълна, 2022 (n=385)
В нашето домакинство се купуват продукти, ако след приключване на използването им биха могли да бъдат изхвърлени по екологичен начин	35,2%	39,0%	31,8%
В нашето домакинство се купуват продукти, ако са с рециклируема опаковка	36,5%	34,8%	37,9%
В нашето домакинство се купуват продукти, ако са направени от рециклиреуми материали	32,8%	33,0%	32,6%
В нашето домакинство се купуват продукти, ако са произведени по екологични технологии	33,9%	36,3%	31,8%
В нашето домакинство се купуват продукти, ако не съдържат вредни за околната среда съставки и/или вещества	53,9%	53,9%	53,8%
В нашето домакинство се стремим да намаляваме количеството на използваната електрическа енергия	83,6%	83,3%	83,8%
В нашето домакинство се стремим да намаляваме количеството на използваната вода	76,9%	76,8%	76,9%
В нашето домакинство се стремим да използваме закупени уреди и подмети колкото се може по-дълго	91,4%	89,6%	93,1%
В нашето домакинство се стремим да изхвърляме отпадъците разделно	46,7%	44,3%	48,8%
В нашето домакинство се стремим да намаляваме използването на личен автомобил, когато се придвижваме в града	48,9%	46,1%	51,5%

Много ясно са изразени нагласи, които се отнасят до социалните измерения на устойчивото потребление. Тук на измерване са определени три аспекта, които са застъпени в целите на ООН за устойчивостта. Това са аспекти, които се отнасят до спазването на правата на работниците и принципите за справедливо използване на работната сила при производството на продуктите. Данните категорично показват, че нагласата на варненските домакинства към социалните аспекти на устойчивото производство на продукти е изключително позитивна. Няма съществени разлики в нагласите между двете вълни на измервания.



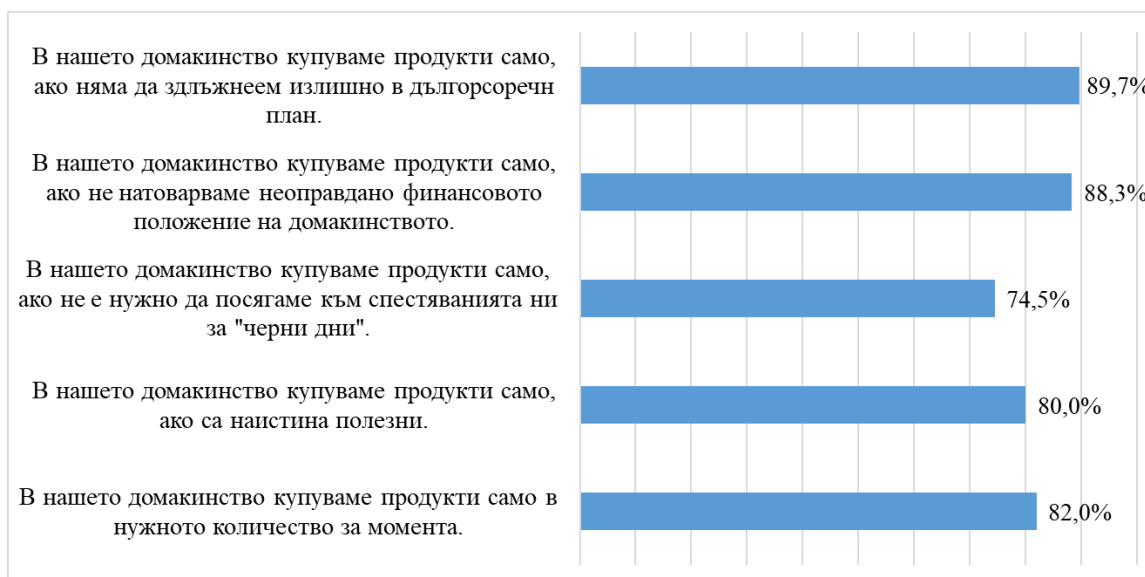
**Фиг. 12 Нагласи на варненските домакинства към действия, свързани със социални аспекти на устойчивото потребление, в % (n=729)**

**Таблица 10**

**Нагласи на варненските домакинства към действия, свързани със социални аспекти на устойчивото потребление по вълни на допитвания, в %**

Твърдения по социални аспекти на устойчивото потребление	Относителен дял – общо за двете вълни (n=729)	Относителен дял – първа вълна, 2021 (n=344)	Относителен дял – втора вълна, 2022 (n=385)
В нашето домакинство не се купуват продукти, за които вярваме, че при производството им се злоупотребява с работниците	94,4%	97,3%	90,8%
В нашето домакинство не се купуват продукти, за които вярваме, че при производството им не се заплаща справедливо труда на работниците	85,8%	88,8%	82,2%
В нашето домакинство не се купуват продукти, за които вярваме, че при производството им се нарушават човешките права на работниците	94,9%	95,5%	94,1%

Много позитивни са и нагласите към икономически аспекти на устойчивостта. На измерване тук са подложени няколко измерения на икономическата устойчивост на потреблението: извършването на покупки само в нужното количество и, ако действително са полезни и извършването на покупки без да се увеличава финансовото напрежение върху домакинството. Формулирани са 5 твърдения, които също са измерени в пет степенна скала от ликъртов тип от 1 „напълно несъгласен/а“ до 5 „напълно съгласен/а“.



**Фиг. 13 Нагласи на варненските домакинства към действия, свързани с икономически аспекти на устойчивото потребление, в % (n=729)**

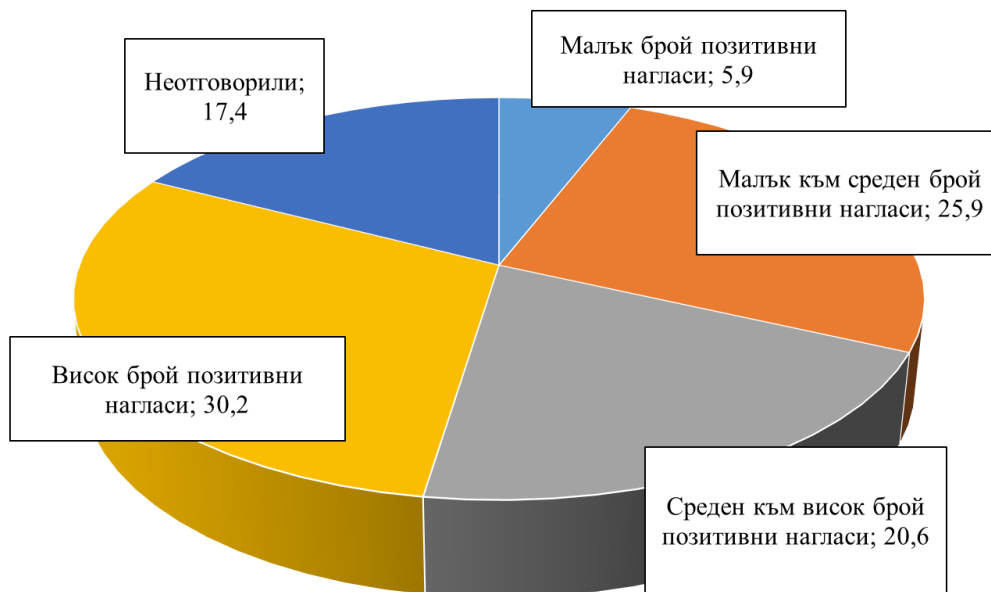
**Таблица 11**

**Нагласи на варненските домакинства към действия, свързани с икономически аспекти на устойчивото потребление по вълни на допитвания, в %**

Твърдения по икономически аспекти на устойчивото потребление	Относителен дял – общо за двете вълни (n=729)	Относителен дял – първа вълна, 2021 (n=344)	Относителен дял – втора вълна, 2022 (n=385)
В нашето домакинство купуваме продукти само в нужното количество за момента.	82,0%	85,3%	79,0%
В нашето домакинство купуваме продукти само, ако са наистина полезни.	80,0%	81,7%	78,5%
В нашето домакинство купуваме продукти само, ако не е нужно да посягаме към спестяванията ни за "черни дни".	74,5%	83,5%	66,6%
В нашето домакинство купуваме продукти само, ако не натоварваме неоправдано финансовото положение на домакинството.	88,3%	89,5%	87,3%

С данните от тази част от изследването е изчислен Индекс на нагласи. Индексът показва степента, в която едно домакинство демонстрира позитивни нагласи към екологични, социални и икономически аспекти на устойчивостта. Стойностите на индекса се движат между 0 и 1 и колкото е по-близък до единица, толкова е по-високо равнището на знание на домакинството за ролята и влиянието на потреблението върху околната среда. От гледна точка на стойностите на този индекс домакинствата са категоризирани в четири

категории: 1) домакинство с **малък брой позитивни нагласи** към екологични, социални и икономически аспекти на устойчивото потребление – стойности на индекса от 0,000 до 0,300; 2) домакинство с **малък към среден брой позитивни нагласи** към екологични, социални и икономически аспекти на устойчивото потребление – стойности на индекса от 0,301 до 0,500; 3) домакинство със **среден към висок брой позитивни нагласи** към екологични, социални и икономически аспекти на устойчивото потребление – стойности на индекса от 0,501 до 0,700 и 4) домакинство с **висок брой позитивни нагласи** към екологични, социални и икономически аспекти на устойчивото потребление – стойности на индекса от 0,701 до 1,000. Няма съществени различия в структурата на варненските домакинства според Индекса на нагласите.



**Фиг. 13 Структура според Индекс на нагласа към екологични, социални и икономически аспекти на устойчивото потребление, в % (n=729)**

### 3.2 СТЕПЕН НА ВАЖНОСТ ЗА СЛЕДВАНЕ НА УСТОЙЧИВО ПОТРЕБЛЕНИЕ

Степента на важност отразява доколко отделните аспекти на устойчивото потребление са важни за варненските домакинства. Тук е заложена идеята, че колкото един аспект на устойчивото потребление е важен за едно домакинство, толкова в по-голяма степен съществува вероятност да се отрази в потреблението, т.е. да се превърне като принцип в потреблението. За целите на измерване на степента важност са формулирани 18 твърдения, свързани с екологични, социални и икономически аспекти на устойчивото потребление, коментирани в предходната част. Твърденията са измерени в 5 – степенна скала от ликъртов тип от 1 „изобщо не е важно“ до 5 „много е важно“.

Таблица 12

**Степен на важност за варненските домакинства на действия, свързани с икономически аспекти на устойчивото потребление по вълни на допитвания, в %**

Твърдения по степен на важност към икономически аспекти на устойчивото потребление	Относителен дял – общо за двете вълни (n=729)
За домакинството е важно при закупуването на продукти разходите да не натоварват неоправдано финансовото състояние на домакинството	94,0%
За домакинството е важно при закупуването на продукти използват закупените уреди и предмети колкото се може по-дълго	93,0%
За домакинството е важно при закупуването на продукти да не нарастне излишно задлъжнялостта на домакинството в дългосрочен план	92,2%
За домакинството е важно да се намалява количеството на използваната електрическа енергия	88,0%
За домакинството е важно закупените продукти да са наистина необходими	87,2%
За домакинството е важно при закупуването на продукти да не посягате към спестяванията за "черни дни"	85,1%
За домакинството е важно при закупуването на продукти намалява количеството на използваната вода	81,7%
За домакинството е важно закупените продукти да са само в нужното количество за момента	80,9%
За домакинството е важно закупените продукти да не съдържат вредни за околната среда съставки и/или вещества	78,6%
За домакинството е важно закупените продукти да са произведени от работници, с които не се злоупотребява	75,7%
За домакинството е важно закупените продукти да са произведени при спазване на човешките права на работниците	74,4%
За домакинството е важно закупените продукти да са произведени при справедливо заплащане труда на работниците	72,1%
За домакинството е важно закупените продукти след използването им да могат да бъдат изхвърляни по екологичен начин	62,9%
За домакинството е важно закупените продукти да са произведени по екологични технологии	61,6%
За домакинството е важно закупените продукти да са с рециклируема опаковка	59,0%
За домакинството е важно закупените продукти да са направени от рециклируеми материали	59,0%
За домакинството е важно при закупуването на продукти изхвърлят отпадъците разделно	54,6%
За домакинството е важно при закупуването на продукти намалява използването на личен автомобил, когато се придвижвате в града	54,0%

Към три от наблюдаваните дейности се регистрира висока степен на важност от почти всички от варненските домакинства. Две от измеренията са свързани с икономическите аспекти на устойчивостта (финансовото състояние на домакинството) и

едно – с екологическите аспекти на устойчивостта (продуктите да се използват, колкото се може по-дълго време). Всички останали аспекти са важни за повече от половината от варненските домакинства.

С данните от тази част от изследването е изчислен Индекс на важност. Индексът показва степента на важност, която едно домакинство отдава на екологични, социални и икономически аспекти на устойчивостта. Стойностите на индекса се движат между 0 и 1 и колкото е по-близък до единица, толкова е по-високо равнището на знание на домакинството за ролята и влиянието на потреблението върху околната среда. От гледна точка на стойностите на този индекс домакинствата са категоризирани в четири категории: 1) домакинство с **малък брой измерения, които са важни за домакинството** – стойности на индекса от 0,000 до 0,300; 2) домакинство с **малък към среден брой измерения, които са важни за домакинството** – стойности на индекса от 0,301 до 0,500; 3) домакинство със **среден към висок брой измерения, които са важни за домакинството** – стойности на индекса от 0,501 до 0,700 и 4) домакинство с **висок брой измерения, които са важни за домакинството** – стойности на индекса от 0,701 до 1,000. Няма съществени различия в структурата на варненските домакинства според Индекса на нагласите.



**Фиг. 14 Структура според Индекс на важност на измерения по екологични, социални и икономически аспекти на устойчивото потребление, в % (n=729)**

## IV ГЛАВА. ДЕЙСТВИЯ НА ВАРНЕНСКИТЕ ДОМАКИНСТВА ПО УСТОЙЧИВО ПОТРЕБЛЕНИЕ

### 4.1 УСТОЙЧИВИ ДЕЙСТВИЯ НА ВАРНЕНСКИТЕ ДОМАКИНСТВА ПО ТЕМА „ЖИЛИЩЕ“

Фокусът в тази част на изследването е върху стремежът към следване на действия, които се отнасят до устойчивото потребление, свързани с жилищата.

Ясно се вижда, че програмите за саниране са повишили в много голяма степен дейности, свързани със санирането на жилищата. С много висока степен на разпространеност е и използването на енергоспестяващо осветление. В същото време, обаче една малко повече от една трета от варненските домакинства не притежават уреди, които са икономични по отношение на потреблението на енергия. Много е ниска степента на използване на слънчеви панели в града за нагряване на вода или за генериране на електричество.



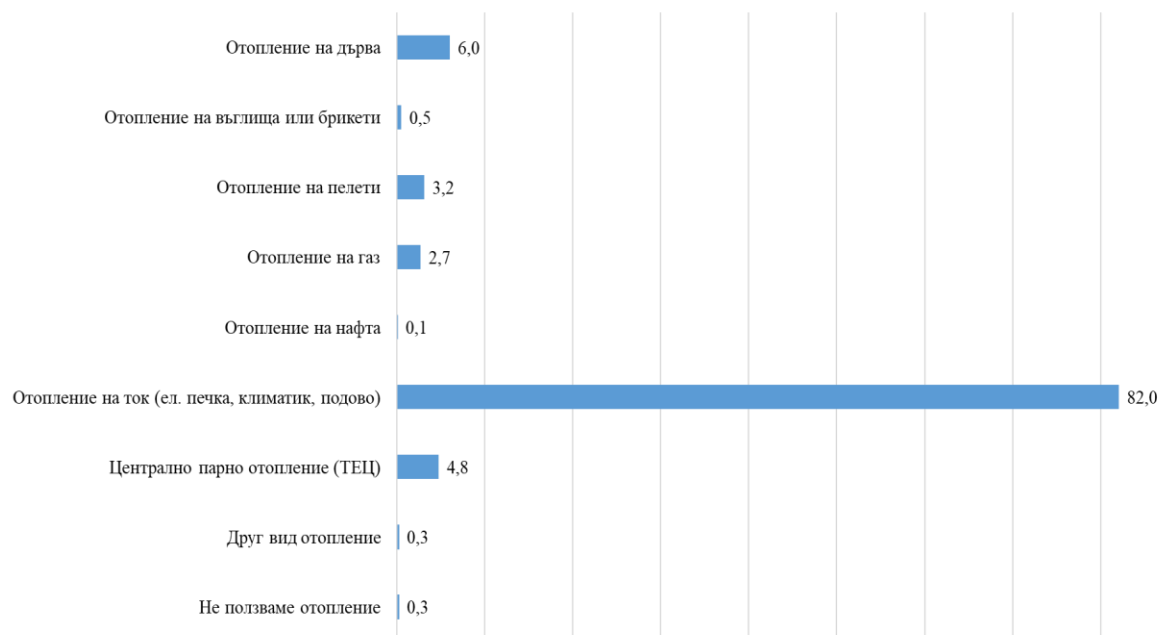
**Фиг. 15** Уреди, предмети, устройства или системи, притежавани от анкетираните домакинства, в % (n=729)

Таблица 13

Уреди, предмети, устройства или системи, притежавани от домакинствата по вълни на допитвания, в %

Уреди, предмети, устройства или системи, притежавани от домакинствата	Относителен дял – първа вълна, 2021 (n=344)	Относителен дял – втора вълна, 2022 (n=385)
Алуминиева, ПВЦ или дървена дограма със стъклопакет на прозорците	93,9%	91,4%
Енергоспестяващо осветление	82,8%	83,6%
Външна мазилка или облицовка на сградата	74,1%	74,7%
Уреди, които са икономични по отношение на потреблението на енергия	67,6%	64,2%
Термоизолация на стените или пода	65,9%	46,7%
Енергоспестяващи приспособления за готвене и съхранение на храни	40,5%	41,5%
Уреди, които имат саморегулатор за необходимото количество вода	17,8%	25,3%
Уреди, които използват възобновяема енергия	12,8%	6,0%
Устройства за намаляване разходите на чешмяна вода	12,0%	5,0%
Слънчеви панели за нагряване на вода или генериране на електрическа енергия	7,0%	2,6%

Видът на използваното отопление е следващият аспект, на който се обръща внимание по отношение на устойчивото потребление, свързано със жилищата.



Фиг. 16 Използван вид отопление, в % (n=729)

Повече от две трети от варненските домакинства се отопляват на ток. Отопляващите се на дърва домакинства във Варна са по-малко от 10%.

**Таблица 14**

**Стремеж към дейности по пестене на основни ресурси, общо и по вълни на допитвания, в %**

Твърдения по стремеж към дейности по пестене на основни ресурси	Относителен дял – общо за двете вълни (n=729)	Относителен дял – първа вълна, 2021 (n=344)	Относителен дял – втора вълна, 2022 (n=385)
Стремим се да НЕ оставяме лампите светнати, когато няма никой в помещенията	83,3%	82,6%	83,9%
Стремим се да НЕ оставяме телевизорът да работи, когато няма никой в помещението	76,4%	79,1%	74,0%
Стремим се да НЕ оставяме включен компютър за дълго, без никой да го ползва	60,8%	59,9%	61,6%
Стремим се да НЕ оставяме продължително отворени прозорците, когато работи отоплението	79,8%	76,7%	82,6%
Стремим се да НЕ поддържахме неразумно висока температура на въздуха през зимата (над 22 градуса)	45,0%	46,5%	43,6%
Стремим се да НЕ държим пусната водата, докато се четкат с паста зъбите	58,3%	57,0%	59,5%
Стремим се да НЕ пускаме непълна с дрехи перална	64,1%	66,0%	62,3%
Стремим се да НЕ пренебрегваме използването на нощна енергия	56,5%	53,8%	59,0%
Стремим се да НЕ оставяме душа да работи и при сапуниране	40,3%	33,7%	46,2%
Стремим се да НЕ използваме програми на пералнята с много висока температура	52,1%	52,3%	51,9%
Стремим се да НЕ оставяме течаща водата, докато мием с препарат съдовете и приборите	62,7%	60,2%	64,9%
Стремим се да НЕ пускаме непълна със съдове и прибори съдомиялна машина	44,2%	50,6%	38,4%
Стремим се да НЕ използваме ваната при всяко къпане	23,7%	27,0%	20,8%
Нито едно от изброените	2,3%	1,2%	3,4%

Само по отношение на осветлението в жилищата се наблюдава много висок стремеж към пестеливост. Почти толкова висок е и стремежът по отношение на изгасването на телевизор, когато никой не гледа и продължително оставяне на прозорци, докато се отоплява помещението. Само половината от варненските домакинства се стремят да не перат при високи температури.

## 4.2 УСТОЙЧИВИ ДЕЙСТВИЯ НА ВАРНЕНСКИТЕ ДОМАКИНСТВА ПО ТЕМА „ХРАНЕНЕ“

Фокусът в настоящия раздел е върху стремежът на варненските домакинства да следват определени действия, свързани с храненето, които могат да подпомогнат екологичната, социалната и икономическата устойчивост на потреблението.

**Таблица 15**

### Стремеж към устойчиви дейности свързани с храненето, общо и по вълни на допитвания, в %

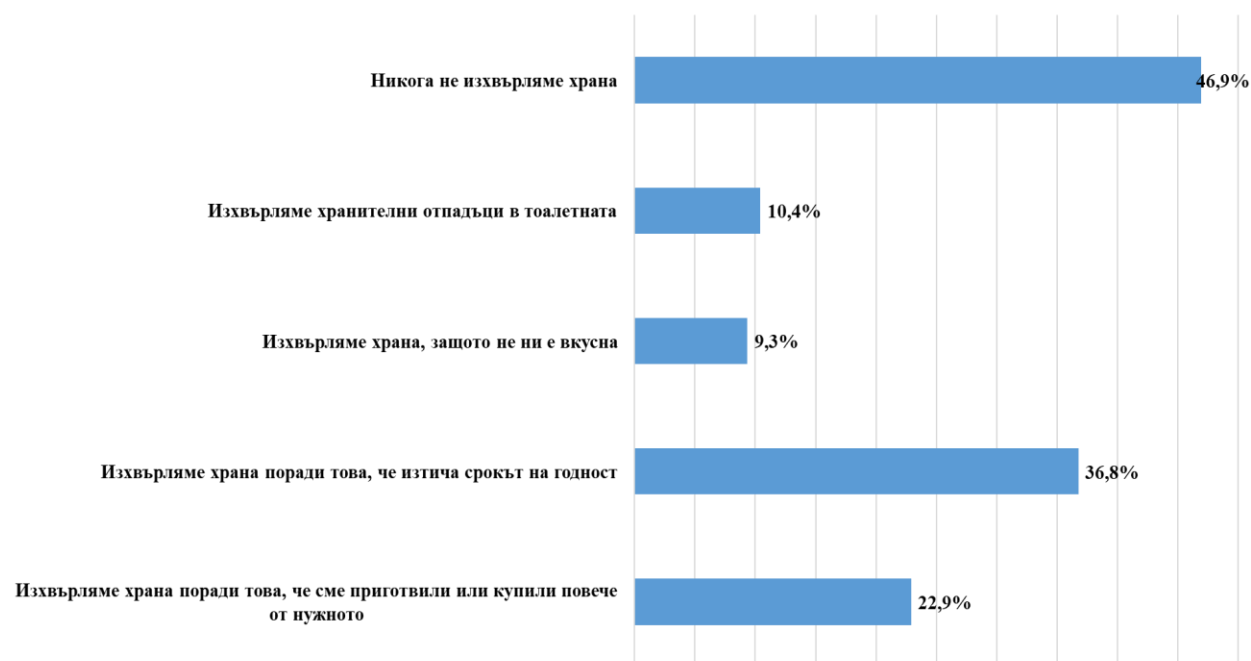
Твърдения по устойчиви дейности, свързани с храненето	Относителен дял – общо за двете вълни (n=729)	Относителен дял – първа вълна, 2021 (n=344)	Относителен дял – втора вълна, 2022 (n=385)
Да потребляваме повече био храни, сертифицирани и разпространявани в търговската мрежа	32,4%	27,3%	36,9%
Да купуваме повече храни директно от производител	43,9%	45,9%	42,1%
Да потребляваме повече храни местно производство (произведени в България)	65,2%	61,9%	68,1%
Да консумираме храни и продукти (плодове, зеленчуци, месо и месни продукти, млечни продукти или др.) собствено производство	57,5%	60,5%	54,8%
Да консумираме повече сготвена вкъщи храна	83,3%	83,1%	83,4%
Да консумираме повече храни в биоразградими и/или рециклируеми опаковки	17,7%	20,1%	15,6%
Да консумираме предимно сезонни плодове и зеленчуци	73,0%	68,9%	76,6%
Да отбягваме използването на полуфабрикати и полуготови храни	61,0%	57,6%	64,2%
Да избягваме ежедневната употреба на месо	31,3%	27,6%	34,5%
Да консумираме повече риба и морски дарове	36,6%	34,6%	38,4%
Да консумираме повече плодове и зеленчуци	78,5%	78,5%	78,4%
Да консумираме повече зърнени и бобови храни	52,0%	53,2%	50,9%
Да обръщаме внимание на вида на консервантите (Е-тата) при покупка на храна	40,3%	35,5%	44,7%
Да ползваме по-редовно торби за многократна употреба при покупка на храна	61,9%	61,6%	62,1%
Да не поддържаеме излишни запаси от храни	56,4%	57,0%	55,8%
Да използваме повторно найлонови торби за пазаруване	59,0%	55,8%	61,8%
Да избягваме използването на найлонови торби за пазаруване	38,3%	38,4%	38,2%

Да превръщаме биоразградимите отпадъци в биотор (компостиране)	8,0%	9,0%	7,0%
Нито едно от изброените	0,3%	-	0,5%

Само по три от проследените 18 дейности се наблюдава стремеж на повече от две трети от варненските домакинства да бъдат следвани: да се консумира повече приготвена вкъщи храна; да се консумират повече плодове и зеленчуци и да се консумират повече сезонни плодове и зеленчуци (83,3%, 78,5% и 73,0%). По шест от наблюдаваните дейности се регистрира стремеж за следване само по една трета и по-малко от варненските домакинства: избягване използването на найлонови торби при пазаруване; консумиране на повече риба и морски дарове; потребление на повече био храни, сертифицирани и разпространявани в търговската мрежа; избягване ежедневната употреба на месо; консумиране на повече храни в биоразградими и/или рециклируеми опаковки и превръщане на биоразградимите отпадъци в биотор (компостиране). Веднага трябва да се направи уточнението, че някои от дейностите, като компостиране, например изискват много специфична инфраструктура, за да стане възможно в градски условия.

По някои от действията се наблюдават известни различия при двете измервания, които най-вероятно се дължат на извадкови разлики.

Важен е проблемът с изхвърлянето на храна.



**Фиг. 17 Причини за изхвърляне на храна от варненските домакинства, в % (n=729)<sup>2</sup>**

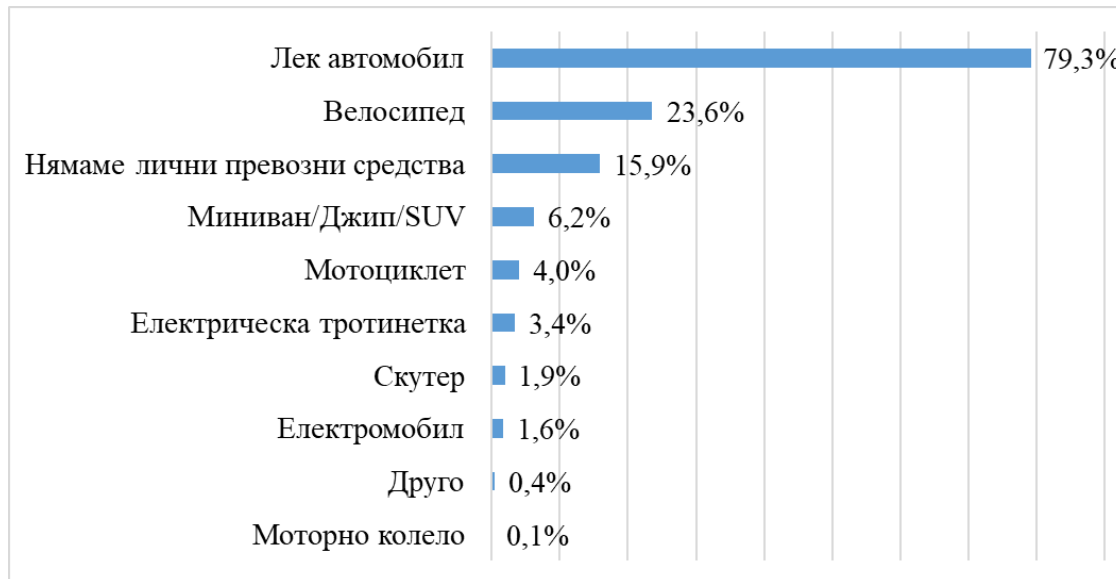
Малко по-малко от половината от варненските домакинства, анкетираны през двете вълни на допитвания, заявяват, че никога не изхвърлят храна. Ясно се очертава, че

<sup>2</sup> Сумата от процентите надхвърля 100, тъй като са възможни повече от един отговори.

повече от 50% от варненските домакинства изхвърлят храна или поради приготвено или купено в повече, отколкото е нужно или поради изтичане на срокове на годност.

### 4.3 УСТОЙЧИВИ ДЕЙСТВИЯ НА ВАРНЕНСКИТЕ ДОМАКИНСТВА ПО ТЕМА „МОБИЛНОСТ“

Придвижването в града е един от ключовите проблеми, когато става въпрос за устойчиво развитие. Това е фокусът на тази част от изследването.



Фиг. 18 Притежавани превозни средства от варненските домакинства, в % (n=729)<sup>3</sup>

Таблица 16

Превозни средства, притежавани от домакинствата по вълни на допитвания, в %

Притежавани превозни средства	Относителен дял – първа вълна, 2021 (n=344)	Относителен дял – втора вълна, 2022 (n=385)
Лек автомобил	77,0%	81,3%
Мотоциклет	5,8%	2,3%
Скутер	2,3%	1,6%
Миниван/Джип/SUV	10,5%	2,3%
Моторно колело	0,3%	-
Велосипед	18,9%	27,8%
Електромобил	1,5%	1,8%
Електрическа тротинетка	2,0%	4,7%
Друго	0,3%	0,5%
Нямаме лични превозни средства	16,9%	15,1%

<sup>3</sup> Сумата от процентите надхвърля 100, тъй като са възможни повече от един отговор.

Разликите по някои видове превозни средства между двете вълни на измервания се дължат на извадкови особености.

**Таблица 17**

**Стремеж към устойчиви дейности, свързани с придвижването в града, общо и по вълни на допитвания, в %**

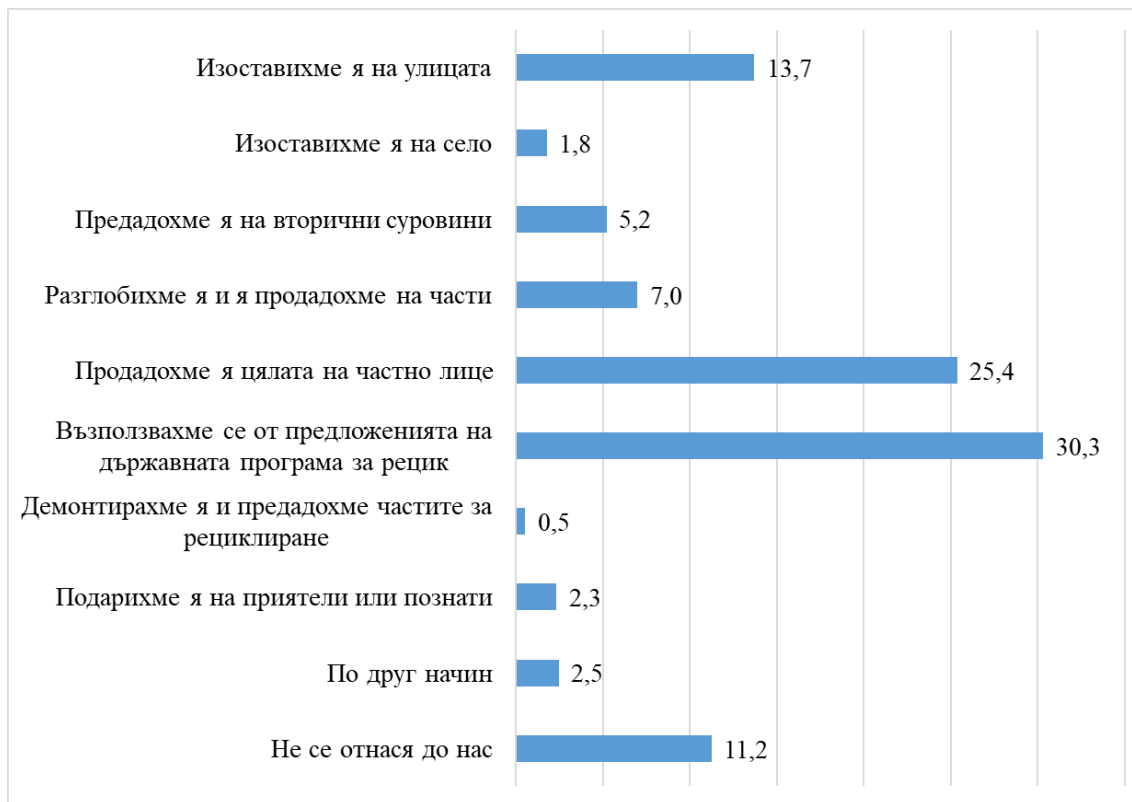
Твърдения по устойчиви дейности, свързани с придвижването в града	Относителен дял – общо за двете вълни (n=729)	Относителен дял – първа вълна, 2021 (n=344)	Относителен дял – втора вълна, 2022 (n=385)
Стремим се да избягваме да пътуваме с автомобил сами (по един човек)	22,5%	18,6%	26,0%
Предпочитаме да се придвижваме предимно с обществен транспорт	27,3%	24,1%	30,1%
Стремим се да се придвижваме повече с велосипед	12,6%	13,1%	12,2%
Стремим се да се придвижваме по-често пеша	59,9%	62,2%	57,9%
Придвижваме се с мотоциклети или скутери	3,3%	4,9%	1,8%
При пазаруване избягвам използването на допълнителен транспорт	47,3%	45,6%	48,8%
Стремим се да използваме все по-рядко личния автомобил за придвижване в нашето населено място	24,4%	22,1%	26,5%
Стремим се да избягваме използването на личен автомобил при придвижване към централните части на нашето населено място	33,3%	29,4%	36,9%
Нито едно от изброените	16,9%	14,0%	19,5%

Около една трета от домакинствата се стремят да избягват използването на личен автомобил, когато се придвижват в централните части на града. В същото време, обаче също почти една трета се стреми да се придвижва с градски транспорт, като трябва да се има предвид, че това не са същите домакинства от предходната група. Само в една четвърт от домакинствата се регистрира стремеж личният автомобил да се използва едновременно от повече от един човек.

#### 4.4 УСТОЙЧИВИ ДЕЙСТВИЯ НА ВАРНЕНСКИТЕ ДОМАКИНСТВА ПО ТЕМА „ОСВОБОЖДАВАНЕ ОТ ПРОДУКТИ“

Проблемите с отпадъците и начините, по които се справят домакинствата, когато приключва животът на продуктите е от изключително голямо значение. Постигането на широко разпространение на определени практики може да се окажат решаващи за постигането на желаната от всички варненци чистота на града.

Първият проблем, на който се обръща внимание тук е свързан с мобилността и се отнася до това как домакинствата са се освободили от последния си личен автомобил, когато са решили да го сменят.



**Фиг. 19 Как варненските домакинства са се освободили от последната кола, когато са решили да я сменят, в % (n=729)**

Веднага прави впечатление, че близо 14% от домакинствата, които са изоставили на улицата старите си автомобили. Едновременно с това около една трета са се възползвали от програми за рециклиране на стари автомобили.

Ето как варненските домакинства се освобождават от старите електродомакински уреди (фиг. 19). Най-голям е дялът на домакинствата, които продават или подаряват на хора в нужда старите си електродомакински уреди. Около една четвърт от домакинствата предават старите си електродомакински уреди на вторични суровини, а около 20% използват услугите на фирма за транспортирането им от дома. Малко повече от 10% от домакинствата запазват тези уреди.

При справянето с едрогабаритните отпадъци, които обикновено са стари мебели, варненските домакинства действат още по-разнообразно (фиг. 20). Приблизително една пета ги носят на село – 19,7%. Около 17% оставят едрогабаритни отпадъци до контейнерите за боклук. Около 10% ползват услугите на транспортни фирми, които ги извозват от домовете. Само 2% заявяват, че ги предават за рециклиране.



**Фиг. 19 Как варненските домакинства са се освободили от стари електродомашински уреди, в % (n=729)<sup>4</sup>**



**Фиг. 20 Как варненските домакинства са се освободили от едрогабаритни отпадъци, в % (n=729)<sup>5</sup>**

<sup>4</sup> Сумата от процентите надхвърля 100, тъй като са възможни повече от един отговори.

<sup>5</sup> Сумата от процентите надхвърля 100, тъй като са възможни повече от един отговори.



**Фиг. 21** Как варненските домакинства са се освободили стари батерии, в % (n=729)<sup>6</sup>

Буди тревога фактът, че малко повече от една трета от домакинствата споделят, че изхвърлят изтощени батерии заедно с другите отпадъци.

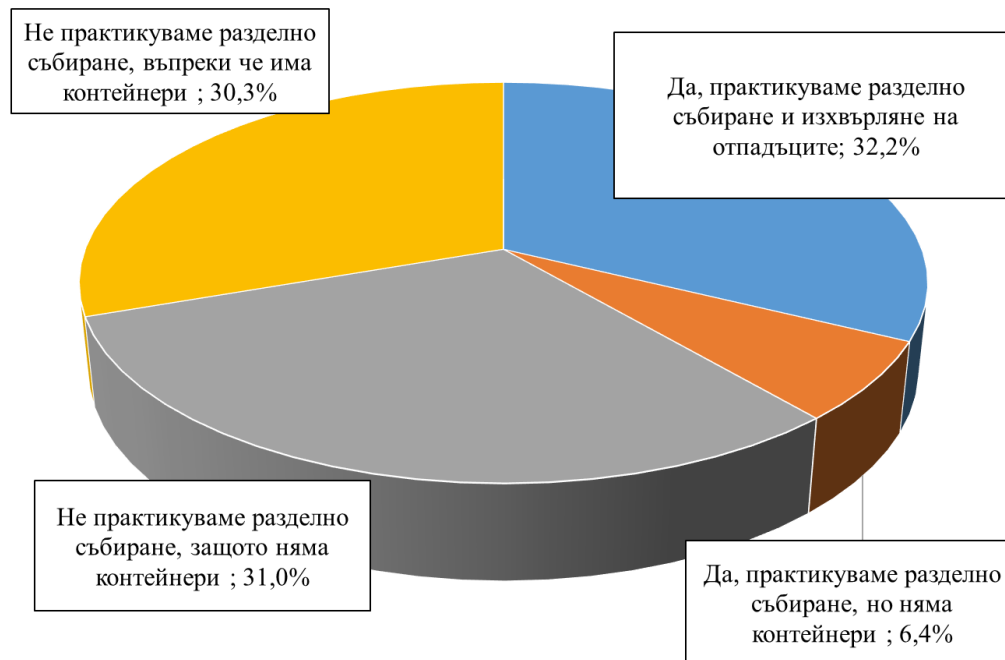


**Фиг. 22** Как варненските домакинства се освобождават от опасни отпадъци, в % (n=729)<sup>7</sup>

<sup>6</sup> Сумата от процентите надхвърля 100, тъй като са възможни повече от един отговори.

<sup>7</sup> Сумата от процентите надхвърля 100, тъй като са възможни повече от един отговори.

При опасните отпадъци положението е още по-тежко. Повече от 60% от домакинствата споделят, че ги изхвърлят заедно с другите отпадъци, а 13% ги оставят до контейнерите.

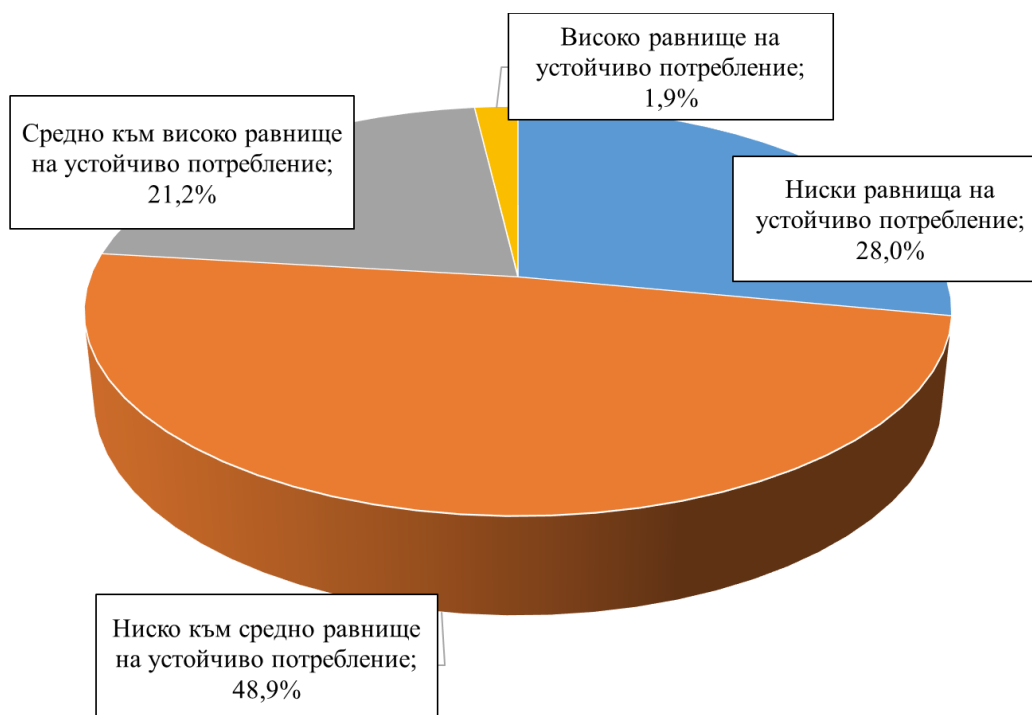


**Фиг. 23** Практикуват ли варненските домакинства разделно събиране на отпадъци, в % (n=729)

Само около 38% е делът на варненските домакинства, които събират и изхвърлят отпадъците си разделно. Около една трета от домакинствата споделят, че причина за това да не събират и изхвърлят отпадъците си разделно е липсата на контейнер Друга една трета, пък, не изхвърлят въпреки, че има такива.

#### 4.5 ИНДЕКС НА УСТОЙЧИВО ПОТРЕБЛЕНИЕ

С данните от действията на варненските домакинства по теми „жилище“, „мобилност“, „хранене“ и „освобождение от отпадъци“ е изчислен Индекс на устойчиво потребление. Индексът показва степента на устойчивост на потреблението на домакинството. Стойностите на индекса се движат между 0 и 1 и колкото е по-близък до единица, толкова е по-високо равнището на устойчивост на потреблението. От гледна точка на стойностите на този индекс домакинствата са категоризирани в четири категории: 1) домакинство с ниска степен на устойчивост на потреблението – стойности на индекса от 0,000 до 0,300; 2) домакинство с ниска към средна степен на устойчивост на потреблението – стойности на индекса от 0,301 до 0,500; 3) домакинство със средна към висока степен на устойчивост на потреблението – стойности на индекса от 0,501 до 0,700 и 4) домакинство с висока степен на устойчивост на потреблението – стойности на индекса от 0,701 до 1,000. Няма съществени различия в структурата на варненските домакинства според Индекса на устойчиво потребление.



Фиг. 23 Структура на варненските домакинства според Индекс на устойчиво потребление, в % (n=729)

## ЗАКЛЮЧЕНИЕ (ОСНОВНИ ИЗВОДИ)

- Варненските домакинства демонстрират много висока степен на осъзнаване на ролята и влиянието на потреблението върху околната среда. Повече от две трети от домакинствата имат високи стойности на Индекс на знание;
- По всички твърдения степента на съгласие надхвърля 64%. За твърденията, свързани с връзката между вид и начин на използване на продуктите и количеството на отпадъците и връзката между вид на използваните превозни средства и чистотата на въздуха може да се каже, че се приемат от почти всички изследвани домакинства.
- Като цяло варненските домакинства изразяват позитивни нагласи към голяма част от подложените на измерване екологични, социални и икономически аспекти устойчивостта. Най-ясно изразени са позитивните нагласи по: намаляване количеството на електрическа енергия и вода; използване на закупените уреди и предмети колкото се може по-дълго; социалните и икономическите измерения на устойчивостта.
- Прави впечатление, че едва една трета от варненските домакинства са превърнали възможността един продукт да се изхвърля по екологичен начин, рециклируемостта на опаковката, използването на рециклируеми материали при производството на продуктите и съдържанието на вредни съставки и вещества в критерии за покупка.

- Почти всички домакинства считат, че е изключително важно при закупуването на продукти разходите да не натоварват неоправдано финансовото състояние на домакинството; да използват закупените уреди и предмети колкото се може по-дълго и да не нарастне излишно здължнялостта на домакинството в дългосрочен план;
- Програмите за саниране са повишили в изключително голяма степен дейностите на домакинствата, свързани с това.
- Малко повече от една трета от варненските домакинства не притежават уреди, които са икономични по отношение на потреблението на енергия. Много е ниска степента на използване на слънчеви панели в града;
- Малко повече от 80% от варненските домакинства се отопляват на ток. Само 6% споделят, че се отопляват на дърва.
- Като цяло пестеливостта на енергия и основни ресурси е висока сред варненските домакинства. Само една трета се стремят да не перат при високи температури.
- Само по отношение на 3 от 18 дейности, свързани с храненето се регистрира висок стремеж за тяхното извършване: да се консумира повече приготвена вкъщи храна; да се консумират повече плодове и зеленчуци и да се консумират повече сезонни плодове и зеленчуци.
- Само 23,6% от домакинствата споделят, че притежават велосипед.
- Около една трета от варненските домакинства се стремят да избягват използването на личен автомобил, когато се придвижват в централните части на града. Почти една трета се стремят да използват градски транспорт при придвижване в града. Само в една четвърт от домакинствата е регистриран стремеж да се избягва пътуване с автомобил от по един човек.
- 14% от варненските домакинства са изоставяли по улиците на града старите си автомобили.
- Около една четвърт от варненските домакинства оставят до кофите за боклук стари и непотребни електродомакински уреди. Почти толкова е и делът на домакинствата, които действат по същия начин по отношение на стари мебели.
- 35,5% от варненските домакинства изхвърлят изтощени батерии заедно с другите отпадъци.
- 60% от варненските домакинства изхвърлят опасни отпадъци заедно с другите отпадъци.
- Малко повече от 60% от варненските домакинства не практикуват разделно събиране и изхвърляне на отпадъци.
- Повече от 60% от варненските домакинства демонстрират ниски равнища на устойчиво потребление.